

Pre-service Teachers' Perceptions of their Learning Levels of the Courses in Social Studies Teacher Training Programs

Tekin ÇELİKKAYA*

Received: 12 June 2012

Accepted: 09 November 2012

ABSTRACT: The purpose of this study is to identify pre-service teachers' perceptions of their learning levels of 66 courses offered by Higher Educational Council (YOK) to be taught in social studies teacher training programs and to determine whether their learning levels differ on their grade level and groups of courses. This study had a survey design. The data were collected from junior and senior pre-service social studies teachers at Faculty of Education, Ahi Evran University. The subjects consisted of 159 students, 96 morning and 63 evening education, who voluntarily responded to the questionnaires. 66 courses offered in the program were grouped under three categories as field and field education, professional knowledge and general culture. The levels of learning were determined as follows: low (1), medium (2), high (3), very high (4). The data were analyzed through the SPSS. The level of learning for each course was measured by mean scores, and differences between groups of courses were determined by *t* tests. Students were found to learn courses offered in the program at a very high level in general. Between juniors and seniors, the most severe difference was due to the course, curriculum development. The course with the highest mean was teaching practice while the course with the lowest mean was Ancient History and Civilization.

Key words: social studies teacher training programs, learning level, pre-service teacher, perception

Extended Abstract

Purpose and Significance: Teachers are the most basic elements of education system. Teachers are expected to play a leading role in a country's development, raising well-qualified manpower, maintaining social peace in a community, preparing individuals and society for socialization, and transfer of culture and values to further generations. In short, teacher is an artist or a human architect shaping human personality (Celikten, Sanal, & Yeni, 2005: 208-209).

Pre-service teachers are being prepared for teaching profession in terms of general culture, content knowledge and pedagogical knowledge. Social studies course is of great significance since it makes students develop attitudes and behaviors necessary for continuation of society. To accomplish this, social studies teachers must be well-qualified in terms of field education and craft knowledge. Another way to determine pre-service teachers' learning levels is to understand their perceptions. For this reason, purpose of the study is to determine their perceptions of the learning levels of the courses offered in the 2006 Social Studies Teacher Teaching Program. There has been no study in the literature conducted on pre-service teachers' perceptions of the learning levels of courses offered in the Social Studies Teacher Teaching Program. The study on

* Assist. Prof. Dr., Ahi Evran University, Kırsehir, Turkey, telikkaya@gmail.com

the Classroom Teacher Training Program did by Kılıc (2007) considered the undergraduate education program of 1998.

Methods: The sample of the study consisted of junior and senior pre-service social studies teachers receiving morning and evening instruction at Ahi Evran University in the 2010-2011 academic year. The sample of the study consisted of totally 159 pre-service teachers (69 female and 90 male).

Results: Regarding pre-service teachers' learning levels of the courses in Social Studies Teacher Training Program, students' responses to all of field and field education courses at average were 2.67 (junior) and 2.66 (senior). Based on this finding, the learning level of field and field education courses to both grade levels can be said to be very high. Responses to all of professional knowledge courses at average were 2.89 (junior) and 2.76 (senior). Based on this finding, the learning level of professional knowledge courses to both grade levels can be said to be very high. Responses to all of general culture courses were 2.89 (junior) and 2.76 (senior). Based on this finding, the learning level of all general culture courses to both grade levels can be said to be very high.

Discussion and Conclusions: The course called Community Service Applications was learned at very high level by juniors (3.43), but at high level by seniors. Differences may be due to institutions teacher were sent. Some factors might play an important role in different learning levels i.e., different faculty members, different methods and techniques used, pre-service teachers' interests and perceptions. One of the major problems in teacher training is attributes of teaching staff in faculties of education (Karagözoglu, 2003 cited in Kılıc & Acat, 2007: 24; Kavcar, 2003). In general, pre-service teachers stated that have learned field and field education, professional knowledge, general culture courses at high level.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programındaki Derslerin Öğrenilme Düzeyleri (Öğretmen Adaylarının Öznel Algıları)

Tekin ÇELİKKAYA *

Makale Gönderme Tarihi: 12 Haziran 2012

Makale Kabul Tarihi: 09 Kasım 2012

ÖZET: Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında yer alan, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenen 66 dersin öğrenilme düzeylerini öğretmen adaylarının öznel algıları doğrultusunda belirlemektir. Araştırmada survey yöntemi kullanılmıştır. Veriler, Kırşehir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı 3. ve 4.sınıf öğretmen adaylarından toplanmıştır. Araştırmaya, ölçeğe gönüllü olarak cevap veren birinci öğretimden 96, ikinci öğretimden 63 öğretmen adayı dâhil edilmiştir. Programda yer alan 66 ders öğretmenlik yeterlilik alanlarına göre; alan ve alan eğitimi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür destek dersleri olmak üzere 3 alt gruba ayrılmıştır. Ölçekte öğrenilme düzeyleri düşük (1), orta (2), iyi (3) ve çok iyi (4) kategorileri ile belirlenmiştir. Veriler SPSS paket programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Her bir dersin öğrenilme düzeylerine aritmetik ortalama ile, ders grupları arasında öğrenilme düzeyleri açısından anlamlı farkın olup olmadığına ise *t* testi ile bakılmıştır. Programda yer alan dersleri genel olarak öğretmen adayları iyi düzeyde öğrenmişlerdir. 3 ile 4. sınıflar arasında en ciddi farkın olduğu ders program geliştirme dersidir. En yüksek ortalamaya sahip olan ders öğretmenlik uygulaması olup, en düşük ortalamaya sahip olan ders ise Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı dersidir.

Anahtar Sözcükler: sosyal bilgiler öğretmenliği programı, öğrenilme düzeyi, öğretmen adayı, öznel algı.

Giriş

Gelişmiş ülkelerin en önemli avantajlarından biri insan gücüdür. Halkı iyi eğitim almış çoğu ülke maddi anlamda yeterli zengin kaynaklara sahip olmasa da diğer ülke kaynaklarını kullanarak zengin olabilmektedir. Bunun aksine, çok zengin yeraltı ve yer üstü doğal kaynaklara sahip olan ülkeler, eğitilmiş ve donanımlı insan gücü kaynağına sahip olmadıklarından yoksul kalmakta ve çeşitli yollarla diğer ülkelere hizmet etmektedirler. Bu açıdan eğitimin, diğer faydalarının yanı sıra, gelişim ve ekonomik ilerleme için de vazgeçilmez bir koşul olduğu bilinmektedir. Bu noktada öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin önemi ortaya çıkmaktadır (Gelen & Özer, 2008: 41).

Organizmanın yaşamını sürdürmesi, büyük ölçüde çevresindeki değişmelere başarılı bir şekilde uyum sağlaması ile mümkündür. Etkin uyum sağlama ise öğrenme ile mümkün olur. Öğrenmenin nasıl oluştuğu ile ilgili eskiden beri filozoflar ve eğitim psikologları tarafından değişik tanımlar yapılmış olsa da öğrenmenin tüm eğitim psikologlarınca kabul edilmiş bir tanımı yoktur (Senemoğlu, 2007: 86-88). Aşağıda bu tanımlardan bazıları verilmiştir:

Doğumla başlayan ve hayat boyu devam eden bir sürecin en önemli parçası olan öğrenme, kişiden kişiye farklılıklar göstermektedir (Tatar & Tatar, 2007: 126). Öğrenme; yeni bilginin eski bilgi ile ilişki kurularak etkin bir biçimde yeniden oluşturulması süreci (Savaş, 2006: 57), yaşantı ürünü ve az çok kalıcı izli davranış değişikliği (Demirel, 2006: 10; Kılıç, 2005: 8), ezberlemeye değil öğrenenin bilgiyi

* Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, telikkaya@gmail.com

transfer etmesine, var olan bilgiyi yeniden yorumlamasına bağlı olarak yeni bilgiyi oluşturması (Perkins, 1999) olarak tanımlanabilir.

2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinde uygulanan programlar değiştirilmiştir. Programların değiştirilmesinin nedeni eğitim fakültelerinde uygulanan öğretmen yetiştirme programlarının çağın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip öğretmenler yetiştirirken onların yeterliliklerini artırmak, 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından, ilköğretim programlarında yapılan değişikliklere paralellik sağlamaktır.

Öğretmenler, eğitim sisteminin en temel ögesidir. Bir ülkenin kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplumdaki huzur ve sosyal barışın sağlanmasında, bireylerin sosyalleşmesi ve toplumsal hayata hazırlanmasında, toplumun kültür ve değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında öğretmenlerin başrolü oynamaları beklenmektedir. Yeni nesillerin niteliği de hiç kuşkusuz onu yetiştiren öğretmenlerin niteliği ile özdeş olacaktır. Zaten “Ektiğini en geç biçen çiftçi, öğretmendir” özdeyişi de bu gerçeği oldukça güzel bir biçimde ortaya koymaktadır. Kısaca öğretmen, insan mimarı, insanın kişiliğini biçimlendiren bir sanatkâr olmaktadır (Çelikten, Şanal, & Yeni, 2005: 208-209). Öğretmenlik mesleğine hazırlık, genel kültür, özel alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi ile sağlanabilir.

1939-2006 yılları arasında gerçekleştirilen 17 Millî Eğitim Şûrasının her birinde, Türk eğitim sistemiyle ilgili çeşitli konular ele alınmıştır. Şûralar, çoğu kez bir ya da daha fazla konuyu gündemine almış, bazen de eğitim sistemini bir bütün olarak incelemeye yönelmiştir. Bu şûralardan, özellikle, VII. (5-15 Şubat 1962) ve XI. (8-11 Haziran 1982) Millî Eğitim Şûraları öğretmen yetiştirme konusuna geniş yer vermiştir. XI. Milli Eğitim Şûrasında içerik kategorilerinin *genel kültür (%12.5)*, *alan bilgisi (%62.5)* ve *öğretmenlik meslek bilgisi (%25)* olması önerilmektedir (MEB, 1982). Bu üç alanda verilen eğitim sonucu öğretmen olan bireyin, geleceğin neslinin eğitimine rehberlik etme yeterliliği kazandığı düşünülmektedir. Hizmet öncesi öğretmen eğitimi, mesleğin giriş davranışları açısından son derece önemlidir. Geleceğin öğretmenlerinin eğitildiği düşünülerek, esnek, öğrenmeyi ve nasıl öğreteceğini de öğrenmiş öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir (Kılıç & Acat, 2007: 24).

Sosyal Bilgiler dersi bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi olarak tanımlanmıştır (MEB, 2005: 51). Sosyal Bilgiler dersinin ilköğretimde okutulan diğer derslerden ayrılan önemli bir özelliği vardır. O da toplumun devamı için gerekli olan bazı tutum ve davranışların öğrencilere kazandırılmasıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin alan, genel kültür ve meslek bilgisi alanında iyi yetişmiş olmaları ve eğitim almaları gerekir. Öğretmen adaylarının almış oldukları dersleri ne kadar iyi anlayıp anlamadıklarını belirlemenin bir diğer yolu

da onların öznel algılarıdır. Bu sebeple araştırmanın esas amacını, 2006 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında yer alan derslerin öğretmen adayları tarafından öğrenilme düzeyini onların *öznel algıları* ile belirlemek oluşturmaktadır. Bunun yanında, 3 ve 4. sınıf öğretmen adaylarının dersleri öğrenme düzeyi karşılaştırılarak öğrenmede farklılık olup olmadığı belirlenip öğrenme oranının artması için neler yapılabileceği konusunda öneriler getirilmeye çalışılacaktır. Alan taraması yapıldığında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında yer alan derslerin öğretmen adayları tarafından öğrenilme düzeyini belirlemeye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kılıç (2007) tarafından sınıf öğretmenliği lisans programı üzerinde yapılan çalışma, 1998 eğitim fakültesi lisans programını kapsamaktadır.

Alt Problemler

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında yer alan;

1. Alan ve alan eğitimi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür derslerinin öğretmen adayları tarafından öğrenilme düzeyleri nedir?
2. Derslerin öğrenilme düzeyleri cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğretim durumu (normal öğretim, ikinci öğretim) açısından anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Ders gruplarının (alan ve alan eğitimi, öğretmenlik meslek bilgisi, genel kültür) öğrenilme düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırmada, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında yer alan, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenen 66 dersin öğrenilme düzeylerini öğretmen adaylarının öznel algıları doğrultusunda belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla, var olan bir durumu betimlemeyi amaçlayan tarama modeline dayalı bir çalışma yürütülmüştür. Karasar (1999), tarama modelini, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemek şeklinde tanımlamaktadır.

Çalışma Evreni

Araştırmanın evrenini Türkiye’de eğitim fakültelerindeki Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören öğretmen adayları oluştururken örneklemini ise 2010-2011 eğitim-öğretim yılı Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı 3. ve 4. sınıfa devam eden normal ve ikinci öğretim öğrencisi olan 159 öğretmen adayı oluşturmaktadır. 159 öğretmen adayının 90’ı (% 56.6) bay, 69’u (% 43.4) bayan olup bunların 91’i (%57.2) normal öğretim, 68’i (%42.8) ise ikinci öğretim öğretmen adaydır.

Ölçme Aracının Hazırlanması

Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılmasından sonra bütün eğitim fakültelerinde okutulmak üzere YÖK (2007: 211) tarafından belirlenen derslerden araştırmada kullanılmak üzere bir ölçme aracı oluşturulmuştur. Yeni programa göre Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programı mezunu bir öğrenci 66 ders almaktadır. 3.

sınıf öğretmen adayları ise 3. sınıfın sonuna kadar 53 ders almaktadır. 3. sınıflar için 53 dersin olduğu, 4. sınıflar için ise 66 dersin yer aldığı ölçek hazırlanmıştır. Ölçekteki madde sayısının farklılığı, seçmeli ders sayısından kaynaklanmaktadır. Toplamda 66 dersin yer aldığı ölçek, YÖK tarafından belirlenen alan ve alan eğitimi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür dersleri olmak üzere 3 alt kategoride oluşturulmuştur (YÖK, 2007: 211).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin daha sağlıklı elde edilmesi açısından hazırlanan ölçme aracının öğretmen adayları tarafından nasıl doldurulması gerektiği açıklanarak uygulama, araştırmacının gözetiminde yapılmıştır. Öğretmen adaylarının lisans programı derslerini öğrenme düzeylerini belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen ölçeğin ön uygulaması yapılarak geçerliği ve güvenirliği (Cronbach $\alpha = 0.93$) sağlanmıştır. Ölçek, 159 öğretmen adayına uygulandıktan sonra elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış ve verilerin analizinde SPSS 15 (Statistical Package for Social Sciences) istatistik programı kullanılmıştır. Ölçekte, öğretmen adaylarının öznel algıları ile dersleri öğrenme düzeylerini ortaya koymak amacıyla aritmetik ortalama, frekans ve yüzde değerleri hesaplanmış olup yorumlar aritmetik ortalama üzerinden yapılmıştır. Elde edilen değerlere göre, öğretmen adaylarının dersleri öğrenme düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğretim durumu değişkenlerine göre bağımsız *t* testi yapılmıştır. Alt boyutlar arasındaki ilişki için ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar Pearson korelasyonu ile analiz edilmiştir. Diğer taraftan, anlamlılık testlerinde $p < .05$ düzeyi anlamlılık için yeterli görülmüştür. Derslerin öğrenilme düzeyleri ile verilerin analiz sonuçları, frekans (*f*), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (*S*) ile sunulmuştur.

Hazırlanan ölçekte; öğrenilme düzeyleri düşük (1) , orta (2), iyi (3) ve çok iyi (4) olarak derecelendirilmiştir. Ölçekte 1-4 arasında puanlanan bir likert kullanılıp, aritmetik ortalamalar yorumlanırken;

4.00-3.25 çok iyi

3.24-2.50 iyi

2.49-1.75 orta

1.74-1.00 düşük puan aralıkları temel alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular; ders gruplarındaki derslerin öğrenilme düzeyleri, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki anlamlılıkları ve alt boyutlar arasındaki ilişkiler olarak sunulmuştur. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında yer alan derslerin öğrenilme düzeyleriyle ilgili veriler; alan ve alan eğitimi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür dersleri başlıkları altında ayrı ayrı tablolastırılarak sunulmuştur. Bu bölümde, verilerin tamamının frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiş olup yorumlar aritmetik ortalama üzerinden yapılmıştır.

Tablo 1

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programındaki Alan ve Alan Eğitimi Derslerinin Öğrenilme Düzeyleri

Alan ve Alan Eğitimi Dersleri	3. SINIF						4. SINIF					
	Düşük (1)	Orta (2)	İyi (3)	Çok iyi (4)	$\bar{X}$	s	Düşük (1)	Orta (2)	İyi (3)	Çok iyi (4)	$\bar{X}$	s
1. Sos. Bil. Tem.	11	48	33	4	2.31	.73	9	26	23	5	2.38	.83
2. Sos. Psiko.	9	39	37	11	2.52	.82	5	22	25	11	2.66	.86
3. Arkeoloji	10	30	44	12	2.60	.83	8	18	27	10	2.61	.90
4. Sosyoloji	7	31	40	18	2.71	.85	3	15	32	13	2.87	.79
5. Gen. Fiz. Coğ.	26	37	24	9	2.16	.93	10	25	18	10	2.44	.94
6. Eskiçağ Tar. Uyg.	46	37	9	4	1.69	.80	18	27	12	6	2.09	.92
7. Felsefe	8	34	37	17	2.65	.86	9	27	19	8	2.41	.89
8. Ekonomi	10	35	37	14	2.57	.86	15	22	16	10	2.33	1.01
9. Tür. Fiz. Coğ.	13	29	39	15	2.58	.91	6	19	24	14	2.73	.91
10. İslam Önc. Türk Tar. Kül.	5	26	44	21	2.84	.82	5	30	19	9	2.50	.83
11. Siy. Bil. Gir.	8	31	35	22	2.73	.90	13	19	19	12	2.47	1.02
12. Tem. Huk.	11	30	42	13	2.59	.86	8	28	16	11	2.47	.93
13. Yeni ve Yak. Türk Dün. Tar.	25	32	29	10	2.25	.96	16	24	16	7	2.22	.95
14. Gen. Beş. Eko.Coğ.	17	23	38	18	2.59	.99	5	24	23	11	2.63	.86
15. Antropol.	2	26	31	37	3.07	.86	5	22	16	20	2.80	.98
16. Ortaçağ Tar.	6	30	37	23	2.80	.87	14	24	16	9	2.31	.98
17. Bil. Tek. Sos. Değ.	13	33	38	12	2.51	.88	10	17	25	11	2.58	.96
18. Vatan. Bil.	32	33	22	9	2.08	.96	5	20	21	17	2.79	.93
19. İns. İliş. ve İlet.	5	16	43	32	3.06	.84	2	15	19	27	3.12	.88
20. Çağ. Dün. Tar.	43	32	16	5	1.82	.89	15	28	13	7	2.19	.93

Tablo 1'in Devamı

Alan ve Alan Eğitimi Dersleri	3. SINIF						4. SINIF					
	Düşük (1)	Orta (2)	İyi (3)	Çok iyi (4)	X̄	s	Düşük (1)	Orta (2)	İyi (3)	Çok iyi (4)	X̄	s
21. Siy. Coğ.	5	21	50	20	2.88	.79	6	20	22	15	2.73	.93
22. Osm. Tar. Uyg. I	5	27	41	23	2.85	.84	5	20	22	16	2.77	.92
23. Tür. Beş. Eko. Coğ.	9	20	37	30	2.91	.94	6	20	24	13	2.69	.90
24. Yeni Yak. Çağ Tar.	26	33	31	6	2.17	.90	16	32	11	4	2.04	.83
25. İns. Hak. ve Dem.	30	36	28	2	2.02	.83	14	21	21	7	2.33	.95
26. Ülke. Coğ.	2	12	27	55	3.40	.78	4	14	26	19	2.95	.88
27. Osm. Tar. Uyg. II	5	28	46	17	2.78	.79	6	25	21	11	2.58	.89
28. Sos. Bil. Söz. Yaz. Edeb. İnc.	10	25	40	21	2.75	.96	8	14	14	27	2.95	1.08
29. Drama	-	-	-	-	-	-	2	8	26	27	3.23	.79
30. Sos. Proje Gel.	-	-	-	-	-	-	3	6	25	29	3.26	.82
31. Tür. Cum. Tar. II	-	-	-	-	-	-	2	11	20	30	3.23	.85
32. Tür. Cum. Tar. I	-	-	-	-	-	-	3	12	19	29	3.17	.90
33. Sos. Bil. Ders Kit. İnc.	-	-	-	-	-	-	9	20	15	19	2.69	1.05
34. Gün. Dün. Sor.	-	-	-	-	-	-	5	18	25	15	2.79	.90
35. Seçmeli I: Türk Mod. Tar. I	5	13	26	5	2.63	.80	2	14	13	8	2.72	.87
36. Seçmeli I: Coğ. Bil. Sis.	6	18	12	11	2.59	.99	4	6	8	8	2.76	1.06
37. Seçmeli II: Türk Mod. Tar. II	5	20	29	5	2.57	.77	2	5	14	12	3.09	.87
38. Seçmeli II: Coğ. Mat. Tan. Yak. Çev. Gez.	4	11	15	39	2.74	.93	3	3	10	14	3.16	.98
Toplam				2.67		.35				2.66		.44

Tablo 1 incelendiğinde hem 3 hem de 4. sınıfların **iyi** düzeyde öğrendikleri dersler; *Sosyal Psikoloji, Arkeoloji, Sosyoloji, Türkiye Fiziki Coğrafyası, İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Antropoloji, Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme, İnsan İlişkileri ve İletişim, Siyasi Coğrafya, Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı I, Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı II, Sosyal Bilgiler Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri, Seçmeli I: Türk Modernleşme Tarihi I, Seçmeli I: Coğrafi Bilgi Sistemleri, Seçmeli II: Türk Modernleşme Tarihi II, Seçmeli II: Coğrafyada Materyal Tanıma ve Yakın Çevre Gezileri* dersleridir.

Hem 3 hem de 4. sınıfların **orta** düzeyde öğrendikleri dersler; *Sosyal Bilgilerin Temelleri, Genel Fiziki Coğrafya, Yeni ve Yakınçağ Türk Dünyası Tarihi, Çağdaş Dünya Tarihi, Yeni ve Yakınçağ Tarihi, İnsan Hakları ve Demokrasi* dersleridir.

Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı dersini 3. sınıflar **düşük** düzeyde (1.69) öğrenmişken 4. sınıflar **orta** (2.09) düzeyde öğrenmişlerdir. *Vatandaşlık Bilgisi* dersini 3. sınıflar **orta** düzeyde (2.08); 4. sınıflar **iyi** (2.79) düzeyde öğrenmişlerdir. *Ülkeler Coğrafyası* dersini 3. sınıflar **çok iyi** düzeyde (3.40); 4. sınıflar **iyi** (2.95) düzeyde öğrenmişlerdir. *Felsefe* (2.65), *Ekonomi* (2.57), *Siyaset Bilimine Giriş* (2.73), *Temel Hukuk* (2.59) ve *Ortaçağ Tarihi* (2.80) dersini 3. sınıflar **iyi** düzeyde; 4. sınıflar **orta** (2.09 / 2.33 / 2.47 / 2.47 / 2.31) düzeyde öğrenmişlerdir.

Yalnızca 4. sınıfların almış oldukları derslere bakıldığında ise *Drama, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I, Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İncelemeleri, Günümüz Dünya Sorunları* derslerini **iyi** düzeyde, *Sosyal Proje Geliştirme* dersini ise **çok iyi** düzeyde öğrenmişlerdir.

Sosyal Bilgiler öğretmenliği programında yer alan derslerin öğrenilme düzeylerine ilişkin öğretmen adaylarının *alan ve alan eğitimi* derslerine verdikleri cevapların tümünün aritmetik ortalaması 3. sınıflarda 2.67 ve 4. sınıflarda ise 2.66'dır. Bu bulguya dayalı olarak alan ve alan eğitimi derslerinin öğrenilme düzeyinin her iki sınıf için de **iyi** olduğu söylenebilir.

Tablo 2 incelendiğinde hem 3 hem de 4. sınıfların **iyi** düzeyde öğrendikleri dersler *Eğitim Psikolojisi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, Sınıf Yönetimi, Ölçme ve Değerlendirme, Özel Öğretim Yöntemleri I, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* dersleridir.

Hem 3 hem de 4. sınıfların **orta** düzeyde öğrendikleri ders sadece *Öğretim İlke ve Yöntemleri* dersidir. *Eğitim Bilimine Giriş* dersini 3. sınıflar **iyi** düzeyde (2.69) öğrenmişken 4. sınıflar **orta** (2.23) düzeyde öğrenmişlerdir. *Program Geliştirme* dersini 3. sınıflar **iyi** düzeyde (3.13) öğrenmişken 4. sınıflar **düşük** (1.71) düzeyde öğrenmişlerdir.

Tablo 2

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programındaki Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerinin Öğrenilme Düzeyleri

Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dersleri	3.SINIF						4.SINIF					
	Düşük (1)	Orta (2)	İyi(3)	Çok iyi(4)	$\bar{X}$	S	Düşük (1)	Orta(2)	İyi(3)	Çok iyi(4)	$\bar{X}$	S
39 Eğitim Bilimine Giriş	12	23	43	18	2.69	.91	13	26	20	4	2.23	.85
40 Eğitim Psikolojisi	12	23	44	17	2.68	.90	6	26	22	9	2.53	.85
41 Öğretim İlke ve Yöntemleri	32	25	28	11	2.18	1.02	10	23	23	7	2.42	.89
42 Program Geliştirme	4	18	35	39	3.13	.86	34	18	6	5	1.71	.94
43 Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	3	17	38	38	3.15	.82	3	15	32	13	2.87	.79
44 Sınıf Yönetimi	4	10	34	48	3.31	.82	6	16	27	14	2.77	.90
45 Ölçme ve Değerlendirme	4	19	52	21	2.93	.76	7	25	20	11	2.55	.91
46 Özel Öğretim Yöntemleri I	4	11	55	26	3.07	.74	2	14	27	20	3.03	.82
47 Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	12	17	37	30	2.88	.99	12	19	17	15	2.55	1.05
48 Özel Öğretim Yöntemleri II	-	-	-	-	-	-	2	12	27	22	3.09	.81
49 Özel Eğitim	-	-	-	-	-	-	8	13	23	19	2.84	1.00
50 Okul Deneyimi	-	-	-	-	-	-	6	9	19	29	3.12	.99
51 Rehberlik	-	-	-	-	-	-	9	13	19	22	2.85	1.06
52 Öğretmenlik Uygulaması	-	-	-	-	-	-	-	5	23	35	3.47	.64
53 MB Seçmeli I: Okul Dışı Öğrenme	-	-	-	-	-	-	3	4	9	8	2.91	1.01
54 MB Seçmeli I: Bireysel Çalışma Teknikleri	-	-	-	-	-	-	4	9	15	11	2.84	.96
55 MB Seçmeli II: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Özel Gün ve Haft. Yönelik Etk. Plan.	-	-	-	-	-	-	1	3	9	16	3.37	.82
56 MB Seçmeli II: Yaş Dönemi ve Uyum Problemleri	-	-	-	-	-	-	3	5	12	14	3.08	.96
Toplam				2.89	.51					2.76	.49	

Sadece 4. sınıfların gördükleri derslere baktığımızda ise *Özel Öğretim Yöntemleri II*, *Özel Eğitim*, *Okul Deneyimi*, *Rehberlik*, *MB Seçmeli I:Okul Dışı Öğrenme*, *MB Seçmeli I:Bireysel Çalışma Teknikleri*, *MB Seçmeli II:Yaş Dönemi ve Uyum Problemleri* derslerini **iyi** düzeyde, *Öğretmenlik Uygulaması*, *MB Seçmeli II:Sosyal Bilgiler Öğretiminde Özel Gün ve Haftalara Yönelik Etkinliklerin Planlanması* derslerini ise **çok iyi** düzeyde öğrenmişlerdir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında yer alan derslerin öğrenilme düzeyleriyle ilişkin öğretmen adaylarının *öğretmenlik meslek bilgisi* derslerine verdikleri cevapların tümünün aritmetik ortalaması 3. sınıflarda 2.89 ve 4. sınıflarda ise 2.76'dır. Bu bulguya dayalı olarak öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin öğrenilme düzeyinin her iki sınıf için de **iyi** düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 3

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programındaki Genel Kültür Derslerinin Öğrenilme Düzeyleri

Genel Kültür Dersleri	3.SINIF						4.SINIF					
	Düşük(1)	Orta (2)	İyi(3)	Çok iyi(4)	X̄	S	Düşük (1)	Orta (2)	İyi(3)	Çok iyi(4)	X̄	S
57 Türkçe I: Yaz. Anlat.	10	22	43	21	2.78	.90	9	13	27	14	2.73	.97
58 Bilgisayar I	8	18	43	27	2.92	.89	6	19	18	20	2.82	.99
59 Yabancı Dil I	29	20	17	30	2.50	1.22	14	20	14	15	2.47	1.09
60 AİİT I	2	16	48	30	3.10	.74	2	15	25	21	3.03	.84
61 Türkçe II: Sözl. Anlat.	9	19	39	29	2.91	.93	7	13	20	23	2.93	1.01
62 Bilgisayar II	7	21	37	31	2.95	.91	8	19	18	18	2.73	1.01
63 Yabancı Dil II	31	20	23	22	2.37	1.16	17	23	13	10	2.25	1.03
64 AİİT II	2	18	49	27	3.05	.74	2	16	27	18	2.96	.82
65 Bil. Araş. Yönt.	13	36	37	10	2.45	.85	9	17	24	13	2.65	.96
66 Türk Eğitim Tarihi	29	30	22	15	2.23	1.05	7	25	20	11	2.55	.91
67 Top. Hiz. Uyg.	4	8	26	58	3.43	.81	8	8	14	33	3.14	1.07
68 GK Seçmeli I: Dep. Haz. ve Kor. Yol.	-	-	-	-	-	-	1	2	9	13	3.36	.81
69 GK Seçmeli I: Cum. Dön. Türk Dış Polit.	20	21	23	9	2.28	1.00	5	9	14	10	2.76	.99
70 GK Seçmeli I: Türk Kültür Tarihi	2	1	13	7	3.08	.84	-	-	-	-	-	-
71 GK Seçmeli II: 1938 Son. Kült. ve Toplum	14	19	29	5	2.37	.90	5	13	13	4	2.45	.88
72 GK Seçmeli II: Turizm Coğrafyası	4	17	8	29	3.13	.63	6	9	12	27	3.22	.82
73 GK Seçmeli III: Coğ. Bölge Kav. ve Türk.	1	5	23	5	2.94	.64	1	4	9	12	3.23	.86
74 GK Seçmeli III: Türk Tarihinin Kaynakları	8	27	22	5	2.38	.81	12	8	13	3	2.19	1.00
Toplam				2.74		.42				2.75		.51

Tablo 3 incelendiğinde hem 3 hem de 4. sınıfların **iyi** düzeyde öğrendikleri dersler; *Türkçe-I: Yazılı Anlatım, Bilgisayar I, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi-I, Türkçe-II: Sözlü Anlatım, Bilgisayar-II, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi-II, GK Seçmeli III: Coğrafi Bölge Kavramı ve Türkiye, GK Seçmeli II: Turizm Coğrafyası* dersleridir.

Hem 3 hem de 4. sınıfların **orta** düzeyde öğrendikleri dersler *Yabancı Dil II, GK Seçmeli II: 1938 Sonrası Kültür ve Toplum, GK Seçmeli III: Türk Tarihi'nin Kaynakları* dersleridir.

Yabancı Dil I dersini 3. sınıflar **iyi** düzeyde (2.50); 4. sınıflar **orta** (2.47) düzeyde öğrenmişlerdir. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (2.45), Türk Eğitim Tarihi (2.23), GK: Seçmeli-I:Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası (2.23)* derslerini 3. sınıflar **orta** düzeyde; 4. sınıflar **iyi** (2.65 / 2.55 / 2.76) düzeyde öğrenmişlerdir.

Topluma Hizmet Uygulamaları dersi 3. sınıflar tarafından **çok iyi** (3.43) düzeyde öğrenilmişken, 4. sınıflar tarafından **iyi** (3.14) düzeyde öğrenilmiştir.

GK Seçmeli-I: Depreme Hazırlık ve Korunma Yolları dersi 4. sınıflar tarafından **çok iyi** (3.36) düzeyde öğrenilmişken, *GK Seçmeli-I: Türk Kültür Tarihi* dersi 3. sınıflar tarafından **iyi** (3.08) düzeyde öğrenilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında yer alan derslerin öğrenilme düzeylerine ilişkin olarak, öğretmen adaylarının *genel kültür* derslerine verdikleri cevapların tümünün aritmetik ortalaması 3. sınıflarda 2.89 ve 4. sınıflarda ise 2.76'dır. Bu bulguya dayalı olarak öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin öğrenilme düzeyinin her iki sınıf için de **iyi** düzeyde olduğu söylenebilir.

Bağımsız Değişkenlerin Bağımlı Değişkenler Üzerindeki Anlamlılıklarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programındaki derslerin öğrenilme düzeyi ile cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğretim durumu arasındaki farklılığı belirlemek amacı ile karşılaştırmalar *t* testi analizi ile gerçekleştirilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programındaki derslerin öğrenilme düzeyi ile cinsiyet ve sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>.05$). Makalenin sınırları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı için *t* testi sonuçları tablo hâlinde verilmemiştir.

Tablo 4

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programındaki Derslerinin Öğrenilme Düzeyleri İle Öğretim Durumu Arasındaki Farklılığı Gösteren t Testi Sonuçları

KATEGORİLER	Öğretim durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Alan ve Alan Eğitimi	N.Ö	91	2.6637	.42920	157	1.810	.072
	İ. Ö	68	2.5458	.37310			
Öğretmenlik Meslek Bilgisi	N.Ö	91	2.8212	.52455	157	-0.643	.521
	İ. Ö	68	2.8742	.49957			
Genel Kültür Dersleri	N.Ö	91	2.8124	.45868	157	1.982	.049
	İ. Ö	68	2.6670	.45638			

Tablo 4'te görüldüğü gibi sadece bir alt boyutta (**genel kültür dersleri**) $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Aritmetik ortalamalara bakıldığında bu farklılığın normal öğretim görenlerin lehine olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle normal öğretim gören öğretmen adaylarının, ikinci öğretim gören öğretmen adaylarına göre öğrenme düzeyleri daha yüksektir.

Araştırmanın son alt problemi olan, “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında yer alan ders gruplarının öğrenilme düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?” sorusu ile bu ilişkiyi belirlemek için ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar Pearson korelasyonu ile analiz edilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında Yer Alan Ders Gruplarının Öğrenilme Düzeylerine İlişkin Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyonu Analizi Sonuçları

		Alan ve Alan Eğitimi	Öğretmenlik Meslek Bilgisi	Genel Kültür Dersleri
	<i>r</i>	1		
Alan ve Alan Eğitimi	<i>p</i>			
	<i>n</i>	159		
	<i>r</i>	.593(**)	1	
Öğretmenlik Meslek Bilgisi	<i>p</i>	.000		
	<i>n</i>	159	159	
	<i>r</i>	.634(**)	.561(**)	1
Genel Kültür Dersleri	<i>p</i>	.000	.000	
	<i>n</i>	159	159	159

**Korelasyon $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5'te görüldüğü gibi derslerin alt boyutları arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Alan ve alan eğitimi dersleri ile öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ($r = .593$; $p < .01$) arasında, alan ve alan eğitimi dersleri ile genel kültür dersleri ($r = .634$; $p < .01$) arasında, öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ile genel kültür dersleri ($r = .561$; $p < .01$) arasındadır. Tüm alt grup dersler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Sonuç ve Tartışma

Hizmet öncesi öğretmen eğitimi, mesleğin giriş davranışları açısından son derece önemlidir. Geleceğin öğretmenlerinin eğitildiği düşünülerek, esnek, öğrenmeyi ve nasıl öğreteceğini de öğrenmiş öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir (Ennis, 1994, aktaran Kılıç & Acat, 2007: 24). Bir ülkenin en iyi şekilde yönetilmesini sağlayacak olanlar, eğitilmiş insanlardır. Eğitimin bu fonksiyonunda anahtar rolü oynayan kişi öğretmendir. Eğitimin ana gövdesini oluşturan öğretmen, yaşanan sorunları eleştiren, bu sorunların çözümüne katılması gereken gençleri yetiştiren, geleceğin mimarıdır. Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal yaşamla uyumunu ve sosyal çevresiyle etkileşimini konu edinir. Bireyin sosyalleşmesini, karşılaştığı sorunlara

çeşitli açılardan bakabilmesini ve bu meselelere çözümler üretebilmesini amaçlar. Bu açıdan bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerine büyük iş düşmektedir. Bu amaçla Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında yer alan dersleri öğretmen adaylarının (3 ve 4. sınıf) ne kadar öğrenebildikleri öznel algıları ile belirlenmeye çalışılmıştır. Literatür taramasında buna benzer bir çalışmaya rastlanmaması çalışmayı önemli kılmaktadır.

Öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adayının belirli bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olması amaçlanmaktadır. Dolayısıyla programda yer alan derslerin bir kısmı da bunu sağlamaya dönüktür. Öğretmenin mesleki başarısı için öncelikle kendi uzmanlık alanını iyi bilmesi gerekir. Her ne kadar “öğretmen olunmaz, doğulur” biçiminde bir söz var ise de öğretebilmek için önce bilmek gerekir. Örgün eğitim kurumları, kültürün daha çok bilim ürünü olan bilgi ve becerilerini kazandırmaya çalışırlar. Ülkemizde eğitim programları tarih, coğrafya, matematik, edebiyat gibi konu alanlarına göre düzenlenmiştir. Bu nedenle öğretmenler aynı zamanda konu alanı uzmanı olmak zorundadırlar (Çelikten, Şanal, & Yeni, 2005: 219).

Derslerin öğrenilme düzeylerine alt gruplar açısından genel olarak bakıldığında, toplam 36 dersten (seçmeli dersler tek ders olarak sayılmaktadır) oluşan alan ve alan eğitimi derslerinin 16 tanesi hem 3. hem de 4. sınıf öğretmen adayları tarafından “**iyi**” düzeyde öğrenilmişken, 6 tanesi de “**orta**” düzeyde öğrenilmiştir. Geriye kalan derslerden 6 tanesi sadece 4. sınıfta okutulan dersler olup bunlardan 5 tanesi “**iyi**” düzeyde öğrenilmişken 1 tanesi de “**çok iyi**” düzeyde öğrenilmiştir. Diğer 6 dersin ise öğrenilme düzeyi sınıflar arasında farklılıklar göstermekte olup alan ve alan derslerinde “**düşük**” düzeyde ve “**çok iyi**” düzeyde öğrenilen dersler sadece 3. sınıf öğretmen adayları tarafından belirtilmiştir.

Öğretmenin bir alanı ya da konuyu çok iyi bilmesi, öğretimin ön koşulu olmasına karşılık başarılı bir öğretim için yeterli değildir. Öğretmen, bildiğini nasıl öğreteceğini de bilmelidir. Bir öğretmenin bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olmasının yanı sıra öğretmenlik mesleği ile ilgili bazı bilgi ve becerilere de gereksinimi vardır. Öğretmen konu alanını ne kadar iyi bilirse bilsin, sahip olduğu bilgileri öğrencilerine aktaramazsa mesleğinde başarılı olamaz. Bu nedenle öğretmenin, öğretme becerisine sahip olması gerekir (Çelikten, Şanal & Yeni, 2005: 219).

Toplam 16 dersten oluşan öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin 6 tanesi her iki sınıf tarafından “**iyi**” düzeyde öğrenilmişken 1 ders “**orta**” düzeyde öğrenilmiştir. Sadece 4. sınıflarda okutulan 7 dersin 5’i “**iyi**” düzeyde, 2’si ise “**çok iyi**” düzeyde öğrenilmiştir. Geriye kalan 2 ders 3. sınıflar tarafından “**iyi**” düzeyde öğrenilmişken aynı dersler 4. sınıflar tarafından “**orta**” ve “**düşük**” düzeyde öğrenilmiştir.

Öğretmenlerin sahip olmaları gereken alan bilgisi ve meslekle ilgili bilgi ve becerilerin yanında bazı alanlarda da ek bilgilere gereksinimleri olmakta, öğretmen adaylarının geniş bir dünya görüşüne ve genel kültüre sahip olmaları beklenmektedir. Öğretmenlerden beklenen sadece belirli bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olması değil, olayları, insanı, toplumu ve dünyayı ilgilendiren birtakım sorunları görebilmesi ve bunlar için çözüm yolları düşünebilmesidir (Çelikten, Şanal, & Yeni, 2005: 221).

Toplam 14 dersten oluşan genel kültür derslerinin 8 tanesi her iki sınıf tarafından “**iyi**” düzeyde öğrenilmişken 3 ders “**orta**” düzeyde öğrenilmiştir. Seçmeli derslerden biri 3. sınıflar tarafından “**iyi**” düzeyde öğrenilmişken başka bir seçmeli ders 4. sınıflar tarafından “**çok iyi**” düzeyde öğrenilmiştir. Geriye kalan 5 ders 3. sınıflar tarafından “**iyi**”, “**orta**” ve “**çok iyi**” gibi farklı düzeyde öğrenilmişken aynı dersler 4. sınıflar tarafından “**orta**” ve “**iyi**” düzeyde öğrenilmiştir. *Topluma Hizmet Uygulamaları* dersi 3. sınıflar tarafından **çok iyi** (3.43) düzeyde öğrenilmişken, 4. sınıflar tarafından **iyi** (3.14) düzeyde öğrenilmiştir. Sınıflar arasındaki farklılık öğretmen adaylarının gittikleri kurumlardan kaynaklanmış olabilir.

Bazı derslerin öğrenilme düzeylerinin sınıflar arasında farklılık göstermesinin nedenleri arasında dersi farklı öğretim üyesinin yürütmesi, kullanılan yöntem-teknikler, öğrencinin derse ilgisi ve bakış açısı gibi etmenler yer alabilir. Öğretmen yetiştirmede önemli problemlerden biri de eğitim fakültelerindeki öğretim elemanlarının nitelikleridir (Karagözoğlu, 2003, aktaran Kılıç & Acat, 2007: 24). Bir dersin öğrenilmesinde dersin öğrenilmesine rehberlik eden öğretmenin etkili olduğu düşünülürse, öğretim elemanlarının derslerin öğrenilmesinde daha etkili olduğu söylenebilir. Genel olarak her iki sınıf düzeyindeki öğrenciler alan ve alan eğitimi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür derslerini “**iyi**” düzeyde öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programındaki derslerin öğrenilme düzeyi ile cinsiyet ve sınıf düzeyi arasındaki farklılığı belirlemek amacı ile yapılan *t* testi sonucunda anlamlı fark bulunmamıştır. Öğrenim durumu ile alt gruplar arasında yapılan *t* testi sonucunda sadece bir alt boyutta (genel kültür dersleri) $p < .05$ düzeyde anlamlı farklılık bulunmuştur. Aritmetik ortalamalara bakıldığında normal öğretim gören öğretmen adaylarının, ikinci öğretim gören öğretmen adaylarına göre dersleri öğrenme düzeyleri daha yüksektir. Bu durum ikinci öğretimde ilgili derslerin geç saatte başlamış olmasından ya da aynı dersi farklı öğretim üyelerinin yürütmesinden kaynaklanmış olabilir.

Derslerin alt boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için de ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puanlar Pearson korelasyonu ile analiz edilmiş olup derslerin alt boyutları arasında $p < .01$ düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Programda yer alan derslerin geneline bakıldığında öğretmen adayları “**iyi**” düzeyde öğrenmişlerdir. 3. sınıflar ile 4. sınıflar arasında en ciddi farkın olduğu ders program geliştirme dersi. *En yüksek* (3.47) ortalamaya sahip olan ders öğretmenlik uygulaması olup *en düşük* (1.69) ortalamaya sahip olan ders ise *Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı* dersi.

Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda birtakım önerilerde bulunulabilir:

- Öğretmen adaylarının dersleri öğrenmelerini olumsuz etkileyen etmenleri ve bunları giderme yollarını belirlemeye dönük çalışmalar yapılabilir.

- Öğretmen adaylarının dersi yürüten öğretim üyelerini objektif değerlendirebilmelerine imkân verilerek eksikliklerin giderilmesi ve beklentilerin karşılanması sağlanarak öğrenme düzeyleri daha da yükseltilebilir.

Kaynakça

- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Demirel, Ö. (2006). *Öğretimde planlama ve değerlendirme: Öğretme sanatı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Gelen, İ., & Özer, B. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyleri hakkında öğretmen adayları ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 39-55.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kılıç, A. (2007). Sınıf öğretmeni yetiştirme programında yer alan derslerin öğrenilme düzeyleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 136-145. <http://www.e-sosder.com> adresinden alınmıştır.
- Kılıç, A., & Acat, M. B. (2007). Öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmen yetiştirme programlarındaki derslerin gereklilik ve işe vurukluk düzeyi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 21-37
- Kılıç, D. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Erzurum: Aydan Matbaacılık.
- MEB.(1982). *Milli Eğitim Şuraları*. http://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/suralar/11_sura.pdf adresinden indirilmiştir.
- MEB.(2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu (4-5. sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Perkins, D. N. (1999). The many faces of constructivism. *Educational Leadership*, 6-11
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Savaş, B. (2006). *İlköğretim 4. sınıfta bütünleştirilmiş ünite ve yapılandırmacı yaklaşımın öğrencilerin öğrenme düzeylerine, öğrenmeye karşı tutumlarına, akademik özgüvenlerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Tatar, E., & Tatar, E.(2007). Öğrenme Stillerine Dayalı Öğretim. *Journal of Qafqaz University*, 20(13-20), 126-130.
- YÖK.(2007). *Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007)*. Ankara. <http://www.yok.gov.tr/content/view/16/> adresinden indirilmiştir.